

پژوهشکده
مطالعات فناوری

سناریوسازی برای مدیریت اقتصاد ایران در زمان شیوع کرونا

بررسی سناریوهای مختلف اقتصاد در شرایط همه‌گیری کرونا و ارائه پیشنهاداتی برای مدیریت اقتصاد کشور در سال ۹۹

سید جعفر حسینی | روح... ابو جعفری | میثم نریمانی

شیوع بیماری کرونا بر اقتصاد جهان آسیب‌هایی جدی وارد کرده و اقتصاد ایران نیز از این قاعده مستثنی نبوده است. همچنین اقتصاد ایران به دلیل افزایش تحریم‌های بین‌المللی در وضعیت نابسامانی به سر می‌برد و همه‌گیری بیماری کرونا این وضعیت را تشدید کرده است. از این رو، براساس مدت زمان همه‌گیری ویروس کرونا و تشدید یا کاهش فشارهای بین‌المللی، چهار سناریو محتمل برای ایران وجود دارد که براساس آن باید به سیاست‌سازی برای مدیریت اقتصاد ایران در سال جاری پرداخت.

• سناریو اول؛ دوره کوتاه‌مدت بیماری همراه با گشایش‌های بین‌المللی

در این سناریو با توجه به رکود تورمی اقتصادی از دو سال پیش تا کنون، وضعیت اقتصاد ایران تغییر چندانی نخواهد کرد و احتمالاً رکود تورمی دو سال گذشته برای چند ماه آینده تداوم خواهد داشت. در این چارچوب، مهمترین کارکرد و اقدام دولت در حوزه اقتصاد می‌تواند تداوم برنامه‌های حمایتی موجود جهت جلوگیری از تعمیق بیشتر رکود تورمی دو سال گذشته باشد. در عرصه سلامت نیز، تمرکز بر تولید تجهیزات اولیه مورد نیاز بخش درمان و عموم مردم نظیر ضد عفونی‌کننده‌ها، ماسک‌ها و گان‌های بیمارستانی همچنان باید در اولویت باشد.

• سناریو دوم؛ دوره کوتاه‌مدت بیماری همراه با افزایش تنش بین‌المللی علیه ایران

در این سناریو تحقق مهار بیماری در کوتاه‌مدت، با اقدامات غافلگیرانه و سخت‌تر آمریکایی‌ها و سایر دشمنان همراه می‌شود. در این صورت رکود تورمی دو سال گذشته با توجه به چالش‌های ساختاری و ناترازی‌هایی که دولت در ایران با آن مواجه است، در کوتاه‌مدت نیز تشدید می‌شود و ایران در انتهای ۶ ماهه سال ۹۹ رشد اقتصادی در حدود منفی ۱۰٪ را تجربه خواهد کرد. اعتراضات اجتماعی در نیمه دوم سال ۹۹ از جمله پیامدهای احتمالی این موضوع است.

• ضرورت و اهداف پژوهش

شیوع بیماری کرونا وضعیت اقتصاد کشور را در سال ۹۹ در هاله‌ای از ابهام فرو برده است. کشور ما در دو سال اخیر و پس از خروج آمریکا از برجام، درگیر تحریم‌های گسترده اقتصادی شده است. این موضوع علاوه بر آنکه زمینه‌ساز شوک‌های بزرگ اقتصادی به‌ویژه شوک ارزی در سال ۹۷ بوده است، بیکاری و رکود قابل توجهی را به کشور تحمیل کرده است. بنابراین ضمن مرور وضعیت همه‌گیری بیماری کرونا در شرایط کنونی، دورنمای اقتصاد ایران در سال ۹۹ در قالب سناریوهای مختلف بررسی شده و تبعات آن در بخش صنعت به عنوان پیشران جذب نوآوری و اکتساب تکنولوژی ارائه می‌شود.

• وضعیت کنونی اقتصاد ایران

اقتصاد ایران در دو سال اخیر وضعیت رکود و تورم نامناسبی را تجربه کرده که در سه دهه اخیر بی‌سابقه بوده است. تورم سالانه در سال ۹۸ بنا به اعلام بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران با ۱۰٪ افزایش نسبت به سال ۹۷، به ۴۱/۲٪ رسید و این آمار بعد از سال ۷۴، بالاترین نرخ تورم در ایران به شمار می‌آید. این در حالی است که تورم در حوزه صنعت، به عنوان پیش‌قراول نوآوری و اقتصاد دانش‌بنیان ۶۱/۵٪ برآورد شده است. در عرصه فعالیت‌های معدنی نیز این شاخص عددی معادل ۵۲٪ را نشان می‌دهد. رشد اقتصادی کشور نیز به جز بخش کشاورزی، در باقی بخش‌ها صفر یا منفی بوده است.

• سناریوهای محتمل اقتصاد ایران در سال ۹۹

سناریوهای محتمل اقتصادی با توجه به شرایط همه‌گیری کرونا به شرح زیر است:

می‌شود که تمام شرکت‌های فعال در زنجیره تولید محصول، فعال باقی بمانند. در نهایت پس از پایان بحران، محصولات موجود برای حمایت از قشر محروم و نیز تأمین جهیزیه نیازمندان استفاده می‌شود.

● حمایت از مشاغل خدماتی و اقشار محروم و آسیب دیده

در خصوص مشاغل خدماتی نظیر آرایشگری، خشکشویی، نظافت، تاکسی رانان که خدمات در لحظه تولید به فروش می‌رسد و معمولاً سطح درآمدی بالایی ندارند، ارائه حمایت‌های دولتی و بسته‌های معیشتی پیشنهاد می‌شود.

پیشنهاد می‌شود تیمی به رصد علائم مربوط به سناریوهای احتمالی بپردازد. همچنین فعالسازی بخش مسکن با مشارکت محوری سازمان اوقاف و امور خیریه می‌تواند به اشتغال افراد جامعه کمک شایانی کند. در دوران پساکرونا، باید تغییرات مثبت اتفاق افتاده در دوران کرونا نظیر دولت الکترونیک، توسعه کسب و کارهای اینترنتی، کاهش سفرهای غیرضروری و هدفمند کردن حمایت‌های درمانی و سلامت حفظ شود.

جمع‌بندی

با توجه به شیوع کرونا و وضعیت اقتصادی نابسامان کشور، بررسی سناریوها و راه‌های مدیریت اقتصاد بیمار در بحران کرونا ضروری است. در این پژوهش چهار سناریو براساس مدت شیوع کرونا و شدت تحریم‌ها بررسی شد و برای مدیریت اقتصاد، براساس این بررسی‌ها حمایت از زنجیره تولید از طریق خرید محصولات نهایی و حمایت از مشاغل خدماتی و اقشار محروم و آسیب‌دیده پیشنهاد شد.

درباره پژوهش

این مطالعه در پژوهشکده مطالعات فناوری با همکاری سیدجعفر حسینی، روح... ابوجعفری و میثم نریمانی در سال ۱۳۹۹ انجام شده است.

پیوست

لینک مطلب و فایل کامل گزارش در سایت جامعه اندیشکده‌ها: iranthinktanks.com/Rwsearch127

● سناریو سوم؛ دوره بلندمدت بیماری همراه با مدیریت و گشایش‌ها بین‌المللی

در صورت تحقق این سناریو، تساهل در وضعیت بین‌المللی نسبت به تحریم‌های اقتصادی کشور حداقل در حوزه بهداشت و درمان می‌تواند تا حدودی از فشار بر بخش سلامت بکاهد و از نرخ رشد احتمالی مرگ‌ومیر در کشور جلوگیری کند. با وجود این، باید منتظر ابعاد جدی‌تر اقتصادی و اجتماعی این بیماری در موج‌های دوم و سوم آن بود. به عنوان مثال، سیستم آموزش ایران احتمالاً، از اواسط پاییز سال آینده، باز هم با دوره‌های طولانی فاصله‌گذاری اجتماعی در سطح مدارس و دانشگاه‌ها مواجه خواهد شد. بخش درمان نیز باید در پاییز و زمستان سال ۹۹ و حتی سال ۱۴۰۰ منتظر یک فشار دیگر باشد.

● سناریو چهارم؛ دوره بلندمدت بیماری همراه با افزایش تنش بین‌المللی علیه ایران

به نظر می‌رسد این سناریو محتمل‌ترین وضعیت در بین سناریوهای موجود باشد. اولین نکته‌ای که باید مورد توجه قرار گیرد، اعلام یک نوع زیست اجتماعی با فاصله‌های اجتماعی و همچنین ترک برخی از عادات گذشته، حداقل برای چند سال آینده است. اما مهم‌تر از این اقدامات فرهنگی، باید تلاش داشت تا از تعمیق رکود تورمی موجود و تشدید چالش‌های ساختاری اقتصاد ایران جلوگیری شود و برای تحقق این موضوع باید به دو عنصر زمان و مکان توجه شود و برخی از روش‌های موجود نیز تغییر کند. در عرصه اقتصاد نیز، مهمترین اقدام تفکیک مشاغل از یکدیگر است. به عنوان نمونه، در حوزه اقتصاد، از جمله مهمترین مشاغل پرریسک و آسیب‌پذیر در بحران کرونا، مشاغل خدماتی در حوزه‌های گردشگری و یا حوزه‌های حمل‌ونقل خواهد بود. در بخش سلامت و درمان نیز، ابتدا باید نسبت به تداوم تولید محصولات و تجهیزات پزشکی اولیه نظیر ماسک، مواد ضدعفونی‌کننده با سرعت کنونی برنامه‌ریزی کرد. همچنین می‌توان تولید داخلی این‌گونه محصولات را تا دو سال آینده در ذیل برنامه‌های وزارت صمت قرار داد و با ایجاد بازارهای جدید در سطح منطقه با استفاده از کالاهای مزیت‌دار زمینه بهبود اقتصادی را به وجود آورد.

● راهکارهای پیشنهادی برای مدیریت اقتصاد در دوران کرونا

با توجه به سناریوهای احتمالی مطرح‌شده انتظار می‌رود که وضعیت عمومی اقتصاد کشور دورنمای مناسبی نداشته باشد. از این رو، توصیه‌های زیر به اختصار جهت کاهش مخاطرات اقتصادی این بحران توصیه می‌شود:

● حمایت از زنجیره تولید از طریق خرید محصولات نهایی

پیشنهاد می‌شود که به جای کمک مستقیم دولتی به واحدهای تولیدی مختلف در زنجیره تأمین مواد اولیه و تولید محصول نهایی، سازمان‌های حمایتی نظیر کمیته امداد امام خمینی و بنیاد مستضعفان به خرید محصولات نهایی اقدام کنند. این امر باعث